

Het begin | Kronenburg aan de Koudeweg

Ymkjen Sijdzes zat in de keuken en staaarde naar het papier met getallen dat voor haar op tafel lag. Twintig keer de pachtsom was een flink bedrag. Kronenburg was het waard, zeker met de 36 morgen land die erbij hoorde. Maar het was een groot bedrag, 6.260 caroligulden, 15 stuivers en 8 penningen. Waar moest het geld vandaan komen? Toch was het een mooie kans. Haar vader Sijds Bockes vond dat ook. Voor Ymkjen werd het tenslotte ook eens tijd om te trouwen. Met zo'n bezit was ze een aantrekkelijke partij.

Oervader

Zo kan het gegaan zijn, ergens in 1752. De Staten van Friesland hadden geld nodig. Veel grond was al verkocht aan de pachters en nu was ook de rest van het Oud Bildt aan de beurt. Ymkjen en haar vader kopen boerderij Kronenburg aan de Koudeweg en Ymkjen trouwt vijf jaar later met Cornelis Teunis Crap. Douwe Zwart noemt hem de 'oervader' van de latere families Krap op het Bildt. Van hem stammen we allemaal af. Dat weten we, omdat mijn broer Rin en ik al snel een afspraak met Douwe maakten op het gemeentehuis. Douwe is de man van de geschiedenis. Hij weet precies welke archieven er zijn en wat erin staat. Douwe graaft, spit, ontsluit en ontdekt. Zijn vondsten deelt hij onder andere via artikelen in de Bildtse Post. In het gemeentehuis heeft hij zijn eigen domein. Vanuit de hoofdingang meteen links. Die kamer staat vol met ordners, boeken en mappen. De muren zijn bedekt met kaarten en oude foto's, vaak zijn nieuwste ontdekkingen. En heel leuk: ik herkende Douwe meteen, terwijl het veertig jaar geleden was dat ik hem voor het laatst gezien had. Hij zat een of twee klassen hoger op de mavo in het dorp.

Schat aan gegevens

Ook Douwe was enthousiast over ons plan om de geschiedenis van het bedrijf te achterhalen en binnen de kortste keren lag de grote tafel vol met opengeslagen ordners, boeken en kopieën. Het duizelde ons al snel van de namen en van begrippen die we niet kenden. Cornelis Teunis, Teunis Cornelis, cohieren, reces- en proclamatieboeken, registers van koopbrieven, liste des habitants de la commune, bevolkingsregisters enzovoort enzovoort. Het maakte me blij-onrustig en ik schreef zoveel mogelijk op. Rin kon de namen gewoon uit zijn hoofd onthouden. We kregen de smaak te pakken. Er was een begin! In twee opzichten. We hadden een start gemaakt én we hadden ontdekt bij welke Krap/Crap alles was begonnen. Dat smaakte naar meer.

Doopsgezind

We hadden nu een boerderij aan de Koudeweg met de naam Crap eraan gekoppeld, maar nog geen fruit (en ook nog geen -K- in de naam trouwens). We waren heel benieuwd hoe en wanneer de overstap van koeien en koolzaad naar appels en peren was gemaakt. Daarom eerst een kijkje in het leven van Cornelis Teunis en zijn gezin. Zijn vrouw Ymkjen was als enige van haar broers en zussen niet gedoopt. Dat voelde ze merkbaar als een gemis en in 1758, een jaar na haar huwelijk met Cornelis, traden ze beiden toe tot de doopsgezinde kerk.

Cornelis Teunis was serieus en betrokken, want hij werd diaken en later ook 'administrator' van de doopsgezinde gemeente in Ouwe Syl. Hij woonde toen niet meer op Kronenburg en was hertrouwd, want Ymkjen overleed in 1767, toen hun zoons Sijds en Teunis rond de tien jaar oud waren.

Comité Revolutionair

Zoon Cornelis komen we regelmatig tegen in allerlei stukken. Hij had openbare functies en meerdere boerderijen en was ook dijkvolmacht, een soort waterschapsbestuurder. Maar we komen hem ook heel anders tegen, namelijk als 'ijverig lid van het Comité Revolutionair Provinciaal van Vriesland'. Dat klonk strijdlustig en interessant, maar wat betekende het? Na de Franse Revolutie in 1789 werd het ook in Nederland onrustig en dat leidde uiteindelijk tot het uitroepen van de Bataafse Republiek in januari 1795. Op het Bildt kwamen de mensen ook in beweging. Ze waren niet tevreden met het bestuur van het Bildt en van Friesland. In februari richtten elf mannen, waaronder Teunis Cornelis Crap, het Comité Revolutionair op. In maart bereikten de Franse troepen het Bildt en het inmiddels tot 42 leden gegroeide Comité begroette de troepen met gejuich.

Opbouwen

Er vond een mini-revolutie plaats: het Comité nam de macht over van de Friese Staten en zette de grietman van het Bildt af. Dit was Jonkheer Duco van Haren, die vervolgens Huize van Haren ontvluchtte en zijn heil zocht in Duitsland. Een paar jaar later kwam hij overigens tragisch aan zijn eind: bij het omvallen van een postwagen viel een zware koffer op zijn borst. De burgers zagen de komst van de Fransen als een bevrijding (terwijl het eigenlijk een bezetting was) en er was groot feest, met bier en volop gedans rond een vrijheidsboom. Toen de rust was weergekeerd kwam Teunis Cornelis in de voorlopige gemeenteraad. Hij ging voortvarend aan de slag met voorstellen om het bestuur te verbeteren. Tot mijn verbazing kenden ze in die tijd ook al het fenomeen 'commissie', want we lezen dat Teunis er maar liefst in drie zat. Hij hield zich onder meer bezig met 'Instructiën voor de ambtenaren'. Hartstikke goed van Teunis Cornelis! Niet alleen verzet tegen de gevestigde orde, maar ook helpen met het opbouwen van iets nieuws.

Allerbeste vruchtboomen en heel vreemd heestergewas

Na de dood van Ymkjen waren vader Cornelis en zijn zoons Teunis en Sijds dus samen eigenaar van de boerderij aan de Koudeweg. Toen ze ouder werden moest het bezit verdeeld worden. We ontdekten dat vader Cornelis hertrouwde en verhuisde naar Froubuurt en dat Teunis op de boerderij bleef. Sijds, de man van wie wij allemaal afstammen, ging een andere kant op. Hoe zou dat gegaan zijn? Hoe beslisten ze dat Teunis op de plaats zou blijven? Zat het boer zijn hem het meest in het bloed? Was hij echt het meest geschikt? Feit is dat de jongens heel verschillend waren. Teunis liet zijn stem nadrukkelijk horen in de gemeenschap, als lid van het Comité Revolutionair, dijkvolmacht en raadslid met ook nog een rol in de rechtspraak. Misschien was dat ook thuis zo en had Sijds niet veel in te brengen. Het kan ook zijn dat Sijds het niet zag zitten om boer te zijn op die plek. Misschien

had hij niks met beesten. Want ze hadden een gemengd bedrijf, met koeien voor de melk en paarden voor het werk. Of hielp hij Ymkjen in haar moestuin, had hij een stukje grond voor zichzelf? Was hij die kale vlakte zat, met altijd maar die wind. Had hij behoefte aan beschutting en aan hogere gewassen om zich heen dan gras, tarwe en koolzaad. Misschien had hij wel eens in de tuin van Huize van Haren rond mogen kijken en zich daar vergaapt aan de 'allerbeste vruchtboomen en heel vreemd heestergewas' en vond hij het niet erg dat Teunis op de boerderij wilde blijven. Sijds ging dus een andere kant op. We komen hem tegen als boomkweker en hovenier. Hij trouwt met Antje Cornelis en ze krijgen acht kinderen. Hij huurde grond in 't Bosch en had daar ook grond in eigendom. Hieronder zien we dat hij en zijn vrouw daar in 1793 een perceel bouwland met huis en schuurtje kopen. Er hoort bij dat ze ook verplicht zijn de brug over de Noordervaart te onderhouden, samen met de andere grondeigenaren voor wie de brug de ontsluiting vormt van hun percelen.

Claas Gerbens Brouwer en Faetoke Sijkes Kerlingh eghel. Sutp. verkoopen
aan Sijds Cornelis en Antje Cornelis eghel. huislieden 2u 8/16 m.
bouwland met daarop staand huis en schuurtje ten N.W. van Sutp., bij
Tolkert Douwes bewoond tot 12 May 1793; bezwaard met reed van 2 1/2 m.
van Dirk Dirks en met het onderkand van de brug over de Noorder-
vaart in gelijkheit met de 35 1/2 m. voor 5/6 daartoe verplicht (komende
de overrij 1/6 te larte van 't hornleger van Maartje Bentus). Hebbende
de coopers ten O., Dirk Dirks ten Z. en W., Gerijf Annes wed. te N.
Voor f 1126-5. 27 dlt. 1793.